

Тітова, О.А. (2023). Аналіз принципів професійного розвитку педагогів у зарубіжній теорії. Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта — 2023: горизонти інновацій : зб. матеріалів VII Міжнародної наукової конференції (Київ, 25 травня 2023 р.) / Ін-т педагогіки НАПН України, (О.І. Локшина, ред.). Київ–Тернопіль : Крок.

АНАЛІЗ ПРИНЦИПІВ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ У ЗАРУБІЖНІЙ ТЕОРІЇ

Олена Тітова, д.пед.н.

*Інститут професійної освіти НАПН України
м. Київ, Україна*

Метою дослідження є аналіз принципів, за якими здійснюється професійний розвиток педагогічних працівників закладів освіти у США, Великобританії, Канаді та Китаї.

Інтеграція України у європейський та світовий освітній простір детермінують запровадження спеціальних наукових досліджень зарубіжної теорії і практики, стосовно розвитку професійної компетентності педагогів, рівень якої є визначальним фактором успішності реорганізації освіти, зокрема професійної та фахової передвищої, в особливих умовах діяльності (в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу).

У зарубіжній теорії і практиці розвитку професійної компетентності педагогів застосовується поняття «безперервний професійний розвиток» (*англ.* Continuing Professional Development, CPD) як спосіб, у який педагог продовжує навчатися протягом всієї кар'єри, з метою «розвитку навичок, знань, професійної ідентичності та способу мислення, щоб завжди залишатися в курсі подій» (Broughton, & Harris, 2019).

Американські вчені підтверджують наші переконання стосовно того, що підвищення кваліфікації педагога є обов'язковим елементом системного («комплексного») реформування освіти. Автори (Weingarten, Cortese, & Johnson, 2008) переконані, що комплексне реформування має включати розроблення стратегій розвитку системи освіти, впровадження та неуклінне дотримання освітніх стандартів, дослідження, адаптацію та імплементацію найкращих освітніх практик стосовно особливостей навчання студентів, модернізацію підручників та системи оцінювання навчальних результатів здобувачів освіти, розповсюдження успішних навчальних стратегій серед широкого кола викладачів і студентів, а також виведення всіх елементів системи на новий рівень, серед яких ключовим є професійний розвиток педагога. Тільки за таких умов можна очікувати на системне реформування освіти та забезпечення успішності всіх здобувачів.

Окрім того, що професійний розвиток педагога має здійснюватися постійно, зарубіжні вчені також наголошують на окремих особливостях ефективних програм підвищення кваліфікації: вони мають ґрунтуватися на засадах теорії навчання дорослих, спрямовувати педагогів на досягнення успіху їхніми учнями, залучати

до активної інтелектуальної праці та відповідати нагальним потребам педагогічних працівників (Casteel, & Ballantyne, 2010).

Аналіз та узагальнення різних підходів до визначення провідних принципів розвитку професійної компетентності педагога зарубіжними вченими дозволив виокремити такі:

- *опертя на фундамент навичок, знань і досвіду* передбачає, що професійний розвиток має пов'язувати нові знання та види діяльності з тим, що викладачі вже знають і вміють робити, і розширювати їх мислення. Діяльність з професійного розвитку, яка не націлена на конкретну аудиторію, має пропонувати універсальні знання та сучасні наукові досягнення в галузі освіти (Casteel, & Ballantyne, 2010; Weingarten, Cortese, & Johnson, 2008);

- *забезпечення практичної спрямованості професійного розвитку*, оскільки професійний розвиток є ефективним, коли матеріали подаються у практичній формі з використанням технік, які відповідають різним стилям викладання. Крім того, педагогам-практикам потрібен час, щоб випробувати нові методи в «безпечному» середовищі, перш ніж спробувати їх в аудиторії. Необхідним є також отримання зворотного зв'язку щодо продуктивності (після періоду застосування в аудиторії, формального спостереження та оцінювання експертом) та продовження розвитку через участь у подальших заходах закладу освіти (Casteel, & Ballantyne, 2010; Weingarten, Cortese, & Johnson, 2008; Broughton, & Harris, 2019);

- *діагностика підвищення професійного рівня викладача*: ефективний професійний розвиток має проявлятися вимірним підвищенням рівня знань і навичок викладачів, що є важливим для оцінювання ефективності програм підвищення кваліфікації. Для того, щоб оцінити зростання викладача, необхідно зібрати різноманітну інформацію про те, як педагог здійснює професійну діяльність та як впливає на успішність своїх учнів. Крім того така інформація може стати основою для спрямування професійного розвитку викладача, тобто визначення конкретних напрямів, де є необхідність підвищити успішність здобувачів освіти (Casteel, & Ballantyne, 2010; Broughton, & Harris, 2019; Weingarten, Cortese, & Johnson, 2008), наприклад, вплинути на розвиток комунікативних навичок здобувачів освіти або навичок роботи в команді, навчити нормалізувати свій психологічний стан в особливих умовах діяльності тощо;

- *професійний розвиток має бути відповідальністю кожного викладача і також має підтримуватися роботодавцем*, тобто викладач потребує певного часу, підтримку та забезпечення ресурсами, щоб мати змогу опанувати нове знання та інтегрувати його у свою практику. (Broughton, & Harris, 2019; Weingarten, Cortese, & Johnson, 2008);

- *професійний розвиток має передбачати різноманітні форми* (формальне, неформальне, інформальне навчання), бути «вбудованим» у практичну діяльність викладача, а зміст має бути пов'язаним із специфікою викладання (Weingarten, Cortese, & Johnson, 2008; Christian, Kelly, & Bugallo, 2021; Lo, 2021);

- *заходи з професійного розвитку мають залучати викладачів до інтелектуальної праці* та бути спрямованими на розв'язання складних

нестандартних ситуацій під час викладання, оскільки викладачеві доводиться працювати з дедалі різноманітнішою групою здобувачів освіти, для яких не існує єдиного «правильного» підходу, який би суворо регламентував те, що викладач має робити і говорити. Прагнення викладачів розвивати творчий потенціал здобувачів освіти передбачає несподівані питання та відповіді, з якими педагог має бути здатним впоратися (Weingarten, Cortese, & Johnson, 2008);

- *зміст підвищення кваліфікації має узгоджуватися з освітніми стандартами та навчальними програмами*, за якими працюють викладачі, оскільки має прослідковуватися зв'язок між навчальними результатами, яких очікують від студентів, та програмами підвищення кваліфікації викладачів (Weingarten, Cortese, & Johnson, 2008).

Зроблено висновок, що розвиток професійної компетентності педагогів, є визначальним фактором успішності модернізації освіти; професійний розвиток має здійснюватися безперервно, базуватися на теоретичних засадах та забезпечувати вимірне підвищення рівня знань і навичок викладачів. Намітилася тенденція до запровадження програм для підвищення кваліфікації в умовах формального, неформального та інформального навчання, що дозволяє викладачам гнучко планувати участь у заходах з розвитку професійної компетентності та обирати зміст, який відповідає специфіці викладання.

Подальші наукові пошуки можуть бути спрямовані на адаптацію та впровадження позитивного досвіду зарубіжних країн у вітчизняну теорію і практику розвитку професійної компетентності педагогічних працівників.

Ключові слова: професійна компетентність педагога, професійний розвиток, викладацька діяльність, підвищення кваліфікації.

Література

1. Broughton, W. & Harris, G. (2019). (Eds.) on behalf of the Interprofessional CPD and Lifelong Learning UK Working Group. Principles for Continuing Professional Development and Lifelong Learning in Health and Social Care. Bridgwater: College of Paramedics. Retrieved from <https://www.bda.uk.com/uploads/assets/3830abb3-e267-4f5c-a93e7c3aca843ffe/cpdjointstatement.pdf>
2. Weingarten, R., Cortese, A., & Johnson, L. (2008). *Principles for Professional Development: AFT Guidelines for Creating Professional Development Programs That Make a Difference*. Washington, DC: American Federation of Teachers, AFL-CIO (AFT). Retrieved from <https://www.texasaft.org/bridges-institute-professional-development/>
3. Casteel, C. J., & Ballantyne, K. G. (Eds.). (2010). *Professional development in action: Improving teaching for English learners*. Washington, DC: National Clearinghouse for English Language Acquisition (NCELA). Retrieved from http://www.ncela.us/files/uploads/3/PD_in_Action.pdf
4. Christian, K.B., Kelly, A.M. & Bugallo, M.F. (2021). NGSS-based teacher professional development to implement engineering practices in STEM instruction. *IJ STEM*, 8(21). <https://doi.org/10.1186/s40594-021-00284-1>

5. Lo, C. K. (2021). Design Principles for Effective Teacher Professional Development in Integrated STEM Education: A Systematic Review. *Educational Technology & Society*, 24(4), 136–152. <https://www.jstor.org/stable/48629251>